

Aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de Vaste Commissie voor Infrastructuur en Waterstaat Tweede kamer.

Strategische keuze voor versterking Markermeerdijken met een gemaal in de Houtribdijk.

Samenvatting.

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) is verantwoordelijk voor de uitvoering van de dijkversterking. In de praktijk is het een gezamenlijk project van HHNK, het Directoraat Generaal Water en Bodem (DGWB) en Rijkswaterstaat (RWS). Voor het kunnen ontwerpen van de versterking is bepalende input nodig van DGWB en RWS. Het betreft: Het te hanteren klimaatscenario, het peilbeheer op het IJsselmeer en het Markermeer, de maatgevende hoogwaterstanden en golfhoogten, de veiligheidsnormen en te hanteren berekeningsmethoden. Bovendien wordt de dijkversterking voor 100% gefinancierd door het Rijk.

Aan de basis van het naar ons inziens zeer ingrijpende ontwerp, met een grote impact op het waardevolle historische karakter van de dijk en veel te hoge kosten, liggen twee hoofdredenen ten grondslag die onder de directe verantwoordelijkheid vallen van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Het betreft:

1. Het ontbreken van een praktische en concrete lange termijn visie bij het DGWB met betrekking tot het peilbeheer op het IJsselmeer en het Markermeer na 2050.

In het rapport van RWS "Technische en economische analyse van langetermijnstrategieën voor peilbeheer in het IJsselmeergebied" datum april 2018, worden negen uiteenlopende strategieën beschreven. In het overgrote deel daarvan komt het IJsselmeerpeil na 2050 permanent of langdurig boven dat van het Markermeer te liggen. Dan is een gemaal in de Houtribdijk noodzakelijk om te kunnen voldoen aan het in het Nationaal Waterplan vastgelegde Markermeerpeil. Om een dijkversterking met een levensduur van 50 jaar (2071) te kunnen ontwerpen, moeten de maatgevende condities in 2071 worden bepaald. Deze zijn gerelateerd aan het IJsselmeerpeil. Daarover is nog geen beleidbeslissing genomen. Desalniettemin heeft RWS bepaald wat de maatgevende condities zijn voor de dijkversterking met als tijd horizon 2071. Een slag in de lucht.

2. In het door RWS uitgevoerde onderzoek "Syntheserapport pompen Markermeerdijken HWBP2 " datum 15 september 2015, wordt geconcludeerd dat een gemaal in de Houtribdijk niet kosteneffectief is. **RWS is uitgegaan van een fundamenteel onjuist uitgangspunt, namelijk het Voorlopig Ontwerp (VOPP) van de Markermeerdijken.** Dit ontwerp is gebaseerd op de afkeuring van 90 % van de dijken op het faalmechanisme binnenwaartse stabiliteit. De afkeuring berust volgens RWS op een onder extreme omstandigheden langdurig verhoogd Markermeerpeil. Met een gemaal treedt dat niet op. Mede in het licht van "Bewezen Sterkte ", is er dan geen sprake van een binnenwaarts stabiliteit probleem. Het Syntheserapport had moeten worden gebaseerd op een ontwerp voor de dijkversterking zonder binnenwaarts stabiliteitprobleem. De in het Synthese rapport berekende kostenbesparing op de dijkversterking bedraagt euro 40 - 100 miljoen. Bij een ontwerp, dat niet is gebaseerd op een binnenwaarts stabiliteit probleem, bedraagt de besparing euro 350 - 400 miljoen uitgaande van de huidige kostenraming van het Ontwerp Projectplan van euro 500 miljoen. Daarnaast worden in het Synthese rapport de kosten van het gemaal samengevoegd met de kosten van de dijkversterking. Zoals hierboven toegelicht, betreffen de kosten van het gemaal een vervroegde investering voor de situatie na 2050 en staan los van de dijkversterking.

Conclusie: Met een gemaal in de Houtribdijk kan ook na 2050 een laag Markermeerpeil worden gegarandeerd. De dijkversterking kan daardoor sterk worden beperkt met behoud van het waardevolle historische karakter. De kosten zijn euro 350 - 400 miljoen lager.

Hoe heeft het dijkversterking project zo uit de hand kunnen lopen.

De gang van zaken is een gevolg van het streven door de politiek naar meer marktwerking. Citaat van de heer Tjeenk Willink: " Het kennis- en ervaringsniveau bij Rijkswaterstaat en andere Rijksdiensten is gemarginaliseerd". De praktijk bevestigt helaas deze uitspraak. Voorbeelden in de waterbouw:

- Het onderhoudsprobleem bij de Stormvloedkering in de Oosterschelde.
- Het terughalen op de agenda van de optie met sluizen in de Nieuwe Waterweg.
- Het na jaren van mislukkingen nog steeds niet beschikbaar zijn van een volwaardig besturing systeem van de Maeslantkering.
- Het in een zeer laat stadium afzien van de in het deltaprogramma vastgelegde Voorkeursoplossing van een Hoogwatergeul bij de dijkversterking van de Waal tussen Tiel en Waardenburg.
- En nu dus ook nog de ons inziens veel te ingrijpende versterking van de Markermeerdijken.

Hoeveel concrete situaties zijn er nog nodig alvorens de politiek ingrijpt. De ondertekenaars van deze brief maken zich, met vele anderen, grote zorgen over de huidige gang van zaken.

Aanbevelingen.

1. Stel de versterking van de Markermeerdijken met een half jaar uit. Laat onder leiding van onafhankelijke ervaren ontwerpers met kennis van de uitvoering een geoptimaliseerd plan maken met een gemaal in de Houtribdijk. Een plan dat de cultuur historische waarde van de dijken respecteert en de belasting betaler honderden miljoenen euro's bespaart.

2. Versnel de door de vorige minister toegezegde versterking van Rijkswaterstaat. Hef de scheiding tussen beleid en ontwerp/uitvoering op. Formeer een groep van ervaren mensen afkomstig uit het bedrijfsleven, die op persoonlijke titel de voorstellen uit het Deltaprogramma op hoofdlijnen beoordeelt.

21 januari 2019.

Prof. dr. ir. M. Kok.

Hoogleraar Waterveiligheid. TU Delft

Prof. ir. drs. J.K. Vrijling

Emeritus Hoogleraar Waterbouwkunde. TU Delft

Ir. F. Spaargaren

Penvoerder. Tel. 06

Bijgevoegd: Een toelichting.

Toelichting.

1. Situatie tot 2050.

In het Nationaal Waterplan 2016 - 2021 (NWP2) is vastgelegd dat tot 2050 het winterpeil van het IJsselmeer en het Markermeer gelijk zal blijven. Onder normale omstandigheden loost het Markermeer zijn water op het IJsselmeer via de spuisluizen in de Houtribdijk. Onder extreme omstandigheden loopt het IJsselmeerpeil op en kan er niet worden geloosd. Dan ontstaat de situatie met een langdurig verhoogd Markermeerpeil. Met een gemaal naast de spuisluizen komt het peil niet boven N.A.P. + 0,20 m. De duur komt overeen met de in november 1998 opgetreden situatie. De capaciteit van het gemaal is 200 m³/s.

In het rapport van het Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat van december 2000 "Bewezen Sterkte Markermeerdijken" wordt geconcludeerd dat, indien een opgetreden situatie extremer is dan wat thans maatgevend is, de binnenwaartse stabiliteit als voldoende kan worden beoordeeld. De in de praktijk bewezen sterkte weegt volgens het rapport daarbij zwaarder dan de in rekensommen versimpelde werkelijkheid. De Hoogwaterstanden van voor de aanleg van de Afsluitdijk lagen boven N.A.P. + 2,0 m. Ver boven de omstandigheden met een gemaal. RWS heeft genoemd rapport terzijde gelegd. De argumentatie betreft het verschil in tijdsduur tussen een stormpiek en een langdurig hoog meerpeil. Met een gemaal wordt een langdurig hoog meerpeil voorkomen. Voorts zijn in november 1998 omstandigheden opgetreden met een peil op het Markermeer van N.A.P. + 0,2 m. Daarbij is er geen enkel probleem ontstaan met de stabiliteit van de dijken.

Naast de situatie met een verhoogd peil is er de situatie met scheefstand van het bekken bij een storm uit oostelijke richting. De waterstand tegen de dijken kan oplopen tot N.A.P. + 0,8 m. De duur van deze situatie is vergelijkbaar met die van een stormtop voor de aanleg van de Afsluitdijk. Ook hier kan worden geconcludeerd dat de waterstand ver ligt onder opgetreden standen. Er is geen binnenwaarts stabiliteit probleem.

Wat resteert is een te lage kruinhoogte. Met een lage vooroever bestorting kan dit probleem eenvoudig worden opgelost, zoals dat ook bij Uitdam en Durgerdam is voorgesteld door onafhankelijke deskundigen. Verder dienen in een aantal specifieke situaties, deels achterstallig onderhoud, maatregelen te worden getroffen.

De kosten worden geraamd op euro 100 - 150 miljoen, de kosten van het gemaal daarin niet begrepen. De besparing ten opzichte van het vigerende plan bedraagt euro 350 - 400 miljoen. In het Synthese rapport van RWS met datum 15 september 2015 werd de besparing geraamd op euro 40 - 100 miljoen. De kosten van een gemaal van 200 m³/s bedragen euro 50 miljoen. In punt 2) van de toelichting wordt beargumenteerd dat er na 2050 met grote mate van zekerheid een gemaal in de Houtribdijk nodig is om het vastgelegde winterpeil op het Markermeer te kunnen handhaven. De kosten van het gemaal moeten worden gezien als een voorinvestering en mogen dus niet "rekentechnisch" ten laste worden gebracht van de kosten van de dijkversterking zoals RWS in het Synthese rapport stelt.

2. Situatie na 2050.

Hiervoor wordt in de samenvatting aangegeven dat er geen beleid is voor het peilbeheer IJsselmeergebied. In het rapport "Technische en economische analyse van langetermijnstrategieën voor peilbeheer in het IJsselmeergebied" worden 3 basis strategieën beschreven, ieder met 3 substrategieën. Twee van de basis strategieën gaan uit van een verhoogd winterpeil voor het IJsselmeer met respectievelijk 0,3 m en 0,6 m. De belangrijkste reden voor de verhoging is het deels compenseren van de zeespiegelstijging. Daarmee wordt de inzet van spuisluizen in de Afsluitdijk in tijd verlengd. Overigens is een mogelijk versnelde zeespiegelstijging na 2050 daarbij nog niet betrokken. Het winterpeil op het Markermeer mag niet met meer dan 0,08 m worden verhoogd. Dat betekent dat voor 2 van de 3 strategieën lozing van het Markermeer met de spuisluizen in de Houtribdijk niet meer mogelijk is. Een gemaal in de Houtribdijk is dan onvermijdelijk. Met een uitbreiding van het hierboven voorgestelde gemaal van 200 m³/s met 100 m³/s, kan onder alle omstandigheden op het IJsselmeer en zonder inzet van spuisluizen in de Houtribdijk, het peil op het Markermeer onder extreme omstandigheden worden begrensd tot onder N.A.P.

Het op het huidige niveau handhaven van het winterpeil op het IJsselmeer na 2050 lijkt op basis van het hiervoor vermelde rapport zeer onwaarschijnlijk, zeker bij een mogelijk versnelde zeespiegelstijging. Volledige vervanging van de in 2050 afgeschreven spuisluizen in de Afsluitdijk is dan niet economisch verantwoord. De effectieve levensduur is dan te kort. Er dient dan in 2050 een gemaalcapaciteit van orde 2000 m³/s - 3000 m³/s in de Afsluitdijk te zijn aangelegd. Zonder een dergelijke capaciteit lopen de maatgevende hoogwater pieken op het IJsselmeer op tot boven N.A.P. + 2,0 m. Met een gemaal in de Houtribdijk wordt het peilbeheer op het Markermeer losgekoppeld van dat op het IJsselmeer. Dat geeft een grote vrijheid voor het bepalen van een optimale situatie voor het IJsselmeer na 2050.

Conclusie: Met een gemaal van 200 m³/s in de Houtribdijk, naast de aanwezige spuisluizen, is tot 2050 een laag Markermeerpeil gegarandeerd. Na 2050 kan met een uitbreiding tot 300 m³/s, ook in de situatie dat de sluisluizen in de Houtribdijk niet meer functioneel zijn omdat het IJsselmeerpeil te hoog staat, tot in lengte van jaren een laag Markermeerpeil worden gehandhaafd.

De hierop gebaseerde veel minder ingrijpende dijkversterking is tot in lengte van jaren duurzaam.